Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman.
Coornherthuis.
Hoofdstr. 84. Driebergen
Telefoon 03438-2878
Redacteur A. Zoetebier
Hoofdraadsman

EGO

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN. NR 3 — MAART 1976 — 15e JAARGANG

Abonnementsprijs ƒ 6,— per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

• In dit nummer: Big Business en andere samenlevingsvo • Filmrodde ijd in Angola • Wat is hier a and

Big Business

Nederland heeft de laatste maanden behoorlijk bol gestaan van de omkoopschandalen. Eerst bleek, dat oud-minister Schmelzer, Tweede Kamerlid Roolvink en journalist Hoogendijk een paar jaar geleden ieder 27.000 gulden hadden gekregen van de oliemaatschappij Gulf. In het geheim.
Toen ontdekte men in Amerika, dat prins Bernhard zelve bijna vier miljoen zou hebben gehad van de vliegtuigmaatschappij Lockheed. Een speciale regeringscommissie is nu zelfs bezig die geruchten te onderzoeken. En de stroom van onthullingen lijkt nog lang niet uitgeput.

Hebben we hier te maken met incidentele gevallen? Of zijn deze voorbeelden in te passen in een heel systeem, dat door de internationale zakenwereld krampachtig in stand wordt gehouden? We vroegen het de invloedrijke secretaris-generaal Charles Levinson van de Internationale van Chemie- en fabrieksarbeidersbonden in Genève. Hij liet weinig twijfel over: „Wat jullie in Nederland nu meemaken is allemaal nog maar de top van een ijsberg. Het aannemen van steekpenningen is inderdaad tot een geaccepteerd systeem verheven in de Big Business."
Bijna twintig jaar is Charles Levinson nu bezig om de manipulaties van wat hij de Big Business noemt bloot te leggen. De verwevenheden van de internationale zakenwereld met regeringen en de politiek. De omkoperijen, die er onveranderlijk mee gepaard gaan. De enorme macht van de multinationals tegenover in de marge pruttelende nationale regeringen.
Twee jaar geleden verscheen van zijn hand een vlammend boek over de handel en wandel van de multinationale ondernemingen. Aan het eind van dit jaar komt een nieuw werk van zijn hand uit. Levinson meent genoeg feiten te hebben verzameld om de groeiende corruptie in ondernemersland aan de kaak te stellen.
„Een fascinerende en dramatische geschiedenis," zegt hij. „En het gaat maar door. Corruptie is een verplichting geworden, als je grote zaken doet. Gulf en Lockheed zijn kleine toppen van de ijsberg. Het zijn geen uitzonderingen. Iedereen die een concern leidt van die omvang zal zich schuldig moeten maken aan dezelfde praktijken, wil hij het bedrijf handhaven. Dat is het fundament van Big Business. Zo gedraagt Big Business zich vandaag. En wie zegt dat het anders is steekt zijn kop in het zand. En geeft blijk niets van Big Business te begrijpen."
Toch wordt de suggestie steeds gewekt dat het hier om uitzonderingen gaat. Gulf en Lockheed als de „slechte jongens in een verder brandschoon ondernemingsland?"
Levinson schiet in een gezonde lach: „Dat is natuurlijk belachelijk. Allereerst de suggestie dat het hier alleen om steekpenningen gaat. De olieindustrie heeft verdomme regeringen benoemd en afgezet, koningen, koninginnen, sheiks en sultans getroond en onttroond, revoluties en tegenrevoluties uitgeroepen. Over steekpenningen alleen praten is een lachertje."
Maar de politieke corruptie, is dat gewoonte?
Levinson: „Het woord zegt het al. Big Business. Grote Zaken met Grote Macht doen alleen aan Grote Politiek met Groot Geld. Het is een onderdeel van het systeem, politieke corruptie. Geen

enkele grote maatschappij kan het zich permitteren er niet aan te doen. De meeste regeringen in de wereld zijn gevoelig voor corruptie, de meeste politieke partijen zijn het, de meeste volksvertegenwoordigers zijn het. Het kenmerk van iedere politicus is dat hij geld nodig heeft voor zijn herverkiezingen. Want zijn herverkiezing is altijd belangrijker dan de belangen van het volk dat hem gekozen heeft. Dat geldt vooral in de Verenigde Staten, waar de politiek vooral door personen wordt gemaakt. Of ze republikeins zijn of demokraat maakt niets uit. Er is geen demokratische presidentskandidaat, die geen geld van Big Business krijgt. We hebben onlangs in de States gezien hoe meneer Nelson Rockefeller douceurtjes heeft uitgedeeld onder andere aan meneer Kissinger. Het doel duidelijk: het handhaven van invloed en macht."

„In ieder land groeit het aandeel van de multinationale economie ten opzichte van de nationale economie. Dat betekent dat de regeringen in toenemende mate de macht over hun eigen economie verliezen en steeds gevoeliger worden voor de openlijke chantage, die multinationals kunnen toepassen."

Neem een land als Nederland?

Levinson: „Nederland is natuurlijk - verduiveld interessant met zijn vijf grote multinationale ondernemingen. Wanneer zij nu de regering Den Uyl openlijk dreigen (Levinson refereert hier aan de brandbrief van de negen grote ondernemers), dan zullen ze nog succes hebben ook. Want in die dreiging zit een belangrijk stuk realiteit, waar ook een socialistische regering niet omheen kan. Denken jullie dat Joop den Uyl openlijk de multinationals gaat uitdagen? Met zijn verantwoordelijkheid voor de werkgelegenheid, de nationale economie? Wanneer ik op zijn stoel zou zitten zou ik me ook drie maal bedenken. Maar Nederland is als gevolg hiervan wel een van de meest gemonopoliseerde landen ter wereld. Veel meer dan in de Verenigde Staten. Met een aan de multinationals aangepaste ondernemingswetgeving en uiterst zwakke anti-kartelbepalingen is Nederland voor deze ondernemingen ook een belastingparadijs. Wanneer de Nederlandse regering verontwaardigd is over Liechtenstein en Luxemburg als belastingparadijzen is dat schijnheilig. Curaçao verricht dezelfde diensten voor Nederland als Andorra voor Spanje en Frankrijk."

Fel: „Ik wil mezelf niet op de borst rammen, maar twintig jaar geleden schreven we hier al over belastingparadijzen. Niemand wilde ons geloven. Nu is die situatie zo uit de hand gelopen, dat niemand er meer een einde aan kan maken. De werkelijkheid van nu is, dat alleen werknemers in loondienst nog echt belasting betalen, omdat het wordt ingehouden van hun bruto loon."

In Nederland denken we, ook na alle affaires die we nu plotseling hebben, toch nog steeds dat het met de politieke corruptie wel meevalt?

Levinson: „In vergelijking met andere landen als bijvoorbeeld Italië is Nederland het toppunt van deugdzaamheid. Maar Nederland doet bijvoorbeeld niets aan Shell en dat maakt haar medeplichtig aan de praktijken van Shell. Waarom niet? Voor Shell is Nederland maar een paar procent van de wereldomzet, maar voor de Nederlandse regering is dat wel belangrijk in termen van werkgelegenheid en export. Ik ben ervan overtuigd, dat Shell-Oil in de Verenigde Staten ook senatoren heeft betaald en financiële steun heeft gegeven aan de republikeinse partij en geprobeerd heeft de wetgeving in voor hun gunstige zin te beïnvloeden. Ik zeg dat wat Shell in de Verenigde Staten deed Lockheed in Nederland heeft gedaan. Er is geen verschil. De multinationals moeten. Want hoe kan men in Afrika concurreren zonder corruptie? Dat is een ander punt. Er zijn voor corruptie altijd twee mensen nodig. De gevers en de nemers. Iedereen concentreert zich nu op de gevers, maar de nemers zijn in feite moreel veel schuldiger. Wanneer een Afrikaanse president geld op een Zwitserse bankrekening laat storten, dan is hij een dief van zijn eigen land. Wanneer een Nederlands kamerlid zich in het geheim laat betalen dan is hij een dief van de mensen, die hij zegt te vertegenwoordigen. En zelfs wanneer je een socialistische onderneming bent, of een staatsbedrijf als British Petroleum dan moet je meedoen met heel dat verrotte systeem van roverijen en corruptie. Je kan niet anders."

Maar het maakt toch wel verschil in wat voor branche een onderneming zit?

Levinson: „Natuurlijk, wanneer je wasmiddelen of herendassen slijt, produkten die iedereen kopen kan, dan ligt het anders. Maar zodra je komt aan vliegtuigen, oorlogsschepen of ruimtevaartuigen, dingen die we niet dagelijks aanschaffen, moet dat met corruptie gepaard gaan. Het gaat om miljoenen dollars voor produkten die we eigenlijk niet nodig hebben. Daarom zal iedere verkoop van zo'n produkt gepaard gaan met maatregelen om de koper te bewegen dit speciale type aan te schaffen. En wie in de business zit is gek, als hij geen miljoen bij elkaar schraapt."

U fulmineert hier nu wel zo heftig tegen, maar weet U een oplossing?

Levinson: „Nee. Ik kan wel dertig oplossingen aandragen, maar geen ervan werkt. Omdat ik de macht niet heb. Als je geen macht hebt heeft het geen enkele zin om over oplossingen te praten. Ik zou een prachtig theoretisch model kunnen maken, maar de bibliotheken staan al zo vol met niet doorgegane revoluties."

Rien Robijns

Gezin en andere samenlevings-vormen

Voor veel mensen is het vanzelfsprekend dat zij opgegroeid zijn in een gezin, de dat volwassenen weer een nieuw gezin stichten, waar weer kinderen uit voort komen die volwassen geworden een gezin stichten, enz. In de eerste plaats is het de vraag of deze vorm van samenleven wel de enig mogelijke en wenselijke is.
In de tweede plaats zien we binnen het gezin allerlei veranderingen optreden die samenhangen met een zich wijzigende maatschappij.
Ten derde worden andere samenlevingsvormen dan het gezin achtergesteld, en is het de vraag of daaraan niet iets zou moeten gebeuren.
Op deze drie punten wordt in dit artikel verder ingegaan.

Is alleen het gezin mogelijk en wenselijk?

Het is opvallend hoe vaak we ervan uitgaan dat de dingen die we gewend zijn te doen, ook de enige mogelijke en wenselijke vormen zijn.
We worden heel vanzelfsprekend in bepaalde vormen opgevoed, en vaak wordt er dan nog bij gezegd dat dit d God of de natuur voorbestemde vorm zijn.
Humanisten gaan niet uit van dergelijke voorgegeven vormen van menselijk samenleven. De manier waarop wij met elkaar omgaan, de wijze waarop wij ons leven zin geven, wordt door onszelf bepaald. Het is in veel opzichten gevaarlijk te doen alsof dat niet zo is. We leggen dan de verantwoordelijkheid voor ons handelen bij krachten buiten ons, en als het dan uit de hand loopt denken we door onze struisvogel-houding dat wij daar geen schuld aan hebben.
Toch kunnen veel mensen die eigen verantwoordelijkheid niet aan, en voelen zich doodsbang bij de gedachte dat zij niet op een of andere vage hogere macht zouden kunnen rekenen.
Dat komt voor een belangrijk deel omdat zij door hun opvoeding er niet aan gewend zijn zèlf hun leven zin en vorm te geven.
Gelukkig is daar geleidelijk aan wat aan het veranderen, maar in de meeste gevallen namen de kinderen zo wel de zingeving (bv. godsdienst) als de vormgeving (bv. gezin) van hun leven van hun ouders over. Doordat we in

de loop van de afgelopen eeuwen met andere kulturen in aanraking kwamen, ontdekten we dat ook andere vormen dan ons gezin mogelijk zijn.
Maar wat mogelijk is, is daarom nog niet altijd wenselijk.
De vraag of het gezin (man, vrouw, kinderen) zoals wij dat kennen, een heel goede vorm is voor iemand om in samen te leven of in op te groeien is niet bij voorbaat met ja of nee te beantwoorden.
Vanuit humanistisch oogpunt is het in ieder geval wèl belangrijk dat niet de **vorm** heilig wordt verklaard, maar dat in ieder samenlevingsverband bekeken wordt in hoeverre een leefvorm bijdraagt tot menselijk geluk.
Zodra mensen ondergeschikt worden gemaakt aan heilig of onaantastbaar gemaakte vormen is er iets fouts aan de hand. Hetzelfde geldt wanneer een bepaalde vorm (en dat geldt ook voor het huwelijk) taboe wordt verklaard.
De strijd lijkt wel eens te gaan tussen mensen die stellen dat het huwelijk de hoeksteen van de samenleving is en daarom niet ter diskussie mag worden gesteld aan de ene kant, en mensen die vinden dat het huwelijk afgeschaft moet worden aan de andere kant.
Beide partijen hebben vanuit humanistisch gezichtspunt ongelijk, omdat men uitgaat van vormen in plaats van de inhoud van relaties.

De veranderde plaats van het gezin

De familie (waarbij ook de bloedverwanten rond het gezin worden gerekend) neemt een minder belangrijke plaats in dan vroeger. Het kleinere gezin (vader, moeder, kinderen) is een gangbare vorm geworden waarin mensen samenleven.
We zien nu dat binnen het gezin de plaats van de vrouw aan het veranderen is, en binnen de familie de plaats van het gezin.

Er zijn tijden geweest waarin de biologische banden zwaarder wogen als bv. de ekonomische of de gevoelsmatige. Geleidelijk aan is meer de nadruk komen te liggen op het gevoelsleven dat in het gezin zou moeten plaats vinden, en op de ekonomische betekenis van het gezin (de koppeling van kostwinnerschap aan de opvoedingstaak). Dit leidde tot een duidelijke rolscheiding tussen de man en de vrouw in het gezin.
Zowel door veranderende ekonomische verhoudingen als door veranderingen in het denken, is die rolverdeling op de tocht komen te staan.
Hetzelfde wat voor samenlevingsvormen geldt, is ook van toepassing op gedragsvormen van mannen en vrouwen.
Ook hier zien we dat voorgebakken gedragsvormen (ook wel rollen genoemd) steeds minder als vanzelfsprekend worden gezien.
Er wordt naar nieuwe vormen gezocht die beter aansluiten bij de menselijke mogelijkheden en onmogelijkheden.
Daardoor ontstaan verschillen in vormgeving, daardoor wordt de vanzelfsprekendheid van één soort vorm verminderd, daardoor worden meer keuzemogelijkheden aangeboden, en hopelijk wordt daardoor bewuster gekozen als voorheen.
Vanuit humanistisch oogpunt is dat een verheugende ontwikkeling, als het meer is dan zo maar weer een nieuwe mode, als het een uiting is van bewustere menselijke zingeving en vormgeving.

De achterstelling van andere samenlevingsvormen

Naast het gezin met kinderen, kennen we in onze samenleving gezinnen zonder kinderen, onvolledige gezinnen, twee persoons huishoudens van ongehuwd samen wonenden (bv. konkubinaten, vrienden- en vriendinnenparen), samenwonende broers en zusters, kommunes, en niet te vergeten alleenstaanden.
Al deze vormen van huishoudens, maar vooral de ongehuwden, worden op maatschappelijk of juridisch gebied achtergesteld.
Dat geldt voor het erfrecht, de huisvesting, de sociale verzekering, de adoptie, de belastingen, enzovoorts.
Er zijn twee uitgaven verschenen die daaraan aandacht besteden: „Twee mensen en het recht", een boekuitgave van het Nederlands juristenblad en „Samenleven en niet trouwen", van de stichting Dialoog (020 - 22 62 95).
Op het gebied van de huisvesting is de overheid gelukkig al bezig de opgelopen achterstanden voor niet-gehuwden weg te werken.
Op vele andere gebieden blijft nog veel werk aan de winkel. Onlangs heeft de wetenschappelijke stichting Socrates van het Humanistisch Verbond hieraan aandacht besteed, en er is een konferentiemap uitgegeven (030 - 31 81 45).
Verder houdt ook werkgroep Antidiskriminatie wetgeving van de Nationale Emancipatie kommissie (adviescollege van de regering) zich met dit onderwerp bezig en heeft de gezinsraad het initiatief genomen tot onderzoek op dit gebied.
Het is opvallend te zien hoezeer ons denken van het huwelijk als vanzelfsprekend is uitgegaan. Vrijwel alle wettelijke regelingen en overheidsbepalingen kennen slechts twee soorten mensen: gehuwden en ongehuwden.
Het streven (ook van het Humanistisch Verbond) is nu niet zozeer het huwelijk als maatstaf te nemen en alle mogelijk andere samenlevingsverbanden daaraan aan te passen, maar verschillende vormen (ook juridisch) aan te bieden zodat mensen zelf het niveau van rechten en verplichtingen (onderling en ten opzichte van hun omgeving) kunnen bepalen.
Het huwelijk blijft dan één van de keuze mogelijkheden, maar er komen dan „lichtere" vormen naast.
Daardoor mag men hopen dat als dan voor het huwelijk gekozen wordt, dat een veel bewustere keuze zal zijn en minder een vanzelfsprekendheid als nu nog overal het geval is.

Rob Tielman

Sonny (al Pacino) en Sal (John Cazale, op de rug gezien) in de door hen bezette bank in

Dog Day Afternoon

Uitstekende films en prima filmsterren. Het lijkt wel of de Verenigde Staten van Amerika daar het alleen recht op hebben. Dustin „Lenny" Hoffman kwam enkele Ego's terug al uitgebreid aan de orde en van hetzelfde kaliber is een jongen als Richard Dreyfuss. Plotseling in twee films tegelijk in ons land: Jaws en Inserts. Opeens is deze Dreyfuss (type schoolhoofd op een tweemansschooltje in de provincie) niet meer weg te denken uit de Amerikaanse filmindustrie. Eenzelfde bliksemcarrière maakt Al Pacino. Een heel verstokte filmgek had hem al eens eerder in een piepklein rolletje zien opdraven, maar ineens schittert hij in de Godfather-films (in Part II krijgt hij zelfs de hoofdrol) en nog maar nauwelijks is men bekomen van zijn „impact" in die rol of hij komt met iets geheel anders en ook zo ontzettend goed en knap gespeeld, dat je denkt: ja, Amerika blijft het land van de onbegrensde mogelijkheden.

Al Pacino (type postbesteller der tweede klasse in een kleine Italiaanse provincieplaats) speelt de hoofdrol in „Dog day afternoon", een titel die de Nederlandse filmverhuurders intact hebben gelaten. Dat is wijs, want zo kan men het image van deze film niet ongunstig beïnvloeden via een (vaak slecht gekozen) titel. „Dog day afternoon" wil zoveel zeggen als een landerige achternamiddag, zo'n middag waarop men eigenlijk niet goed weet wat te doen. Ruim twee uur (om precies te zijn 130 minuten) wordt men geconfronteerd wat er kan gebeuren op zo'n verloren middag als twee opgeschoten knapen besluiten een bank te beroven. Voor regisseur Sidney Lumet een uitdaging dit naar ware gegevens te verfilmen.

Het is Lumets 21ste film sinds hij in 1957 met „Twelve angry men" zijn loopbaan startte. Lumet werd in 1925 geboren in Philadelphia, maar op 4-jarige leeftijd verhuisde hij al naar New York, waar zijn vader werk vond als acteur. Zoonlief volgde dit voorbeeld, maar maakte in 1950 een ook voor zijn ouders onverwachte stap: hij ging zijn geluk beproeven bij de televisie. Geen gekke stap overigens, want in die jaren was heel Amerika in de ban van het blauwgrijze oog. En de televisiemaatschappijen zaten te springen om nieuw én bekwaam talent. Lumet deed in dit gouden tv-tijdperk de nodige ervaring op. Hoewel hij degelijk en bekwaam vakwerk leverde, was er een echte speelfilm voor nodig om zijn reputatie te vestigen: „Twelve angry men" (1957). Om zijn publiek de besluiteloosheid van de 12 hoofdrolspelers (een jury die voor een moordzaak was aangewezen) te laten voelen, liet Lumet naarmate de film vorderde steeds langere lenzen monteren daarmee bereikte hij het optische effect dat de kamer steeds smaller en langer werd. Lumet suggereerde zo bij de kijker een zeker gevoel van onbehagen. „Gelukkig voelt het publiek zulke technische dingen niet direct. Ik zou mezelf haten als ik merkte dat het publiek ogenblikkelijk door had welke trucs ik nu weer ging gebruiken."

Twelve angry men werd gevolgd door „Stage Truck", opnieuw met Henry Fonda. In 1959 verscheen „The fugative kind" met Marlon Brando en Anna Magnani. Lumet over Brando: „Hij weet verdraaid goed wat-ie doet als hij voor de camera staat. En ik hou van mensen die weten wat ze aan het doen zijn. Marlon werkt op een fascinerende manier, hij vraagt zich voortdurend af of er aan een bepaalde scène niet nog méér geschaafd kan worden. Het is opwindend om naar zijn manier van werken te kijken."

Opwindend is ook om naar de stijl van Lumet te kijken. In 1964 verbaasde hij iedereen met „The pawnbroker" (De pandjesbaas) met Rod Steiger, Rene Santoni en Geraldine Fitzgerald. Deze film wordt door velen nog steeds beschouwd als Lumets beste. „Nog steeds verbaas ik mij erover dat De pandjesbaas zo'n commercieel succes is geworden. Maar ik weet nu nog niet wat precies een commercieel succes is, laat staan hoe je er een moet maken. We maakten die film met praktisch geen geld, de maatschappij stak er niks in, alles werd uit eigen zak betaald. Ik nam genoegen met een veel kleiner honorarium dan waar ik eigenlijk recht op had. Nou, iedereen kent het resultaat."

Met de regelmaat van een klok verschenen Lumet-films: The Hill (met Sean Connery), The deadly affair, The seagull (met James Mason en Simone Signoret), The Anderson Tapes (opnieuw met Connery), The offence, Murder on the Orient Express (1974) waarin Ego al eerder uitvoerig werd geschreven en „Dog day afternoon". Lumet over zijn nieuwste: „Het is niet alleen een exceptioneel maar ook nog een waar gebeurd verhaal. In 1972 vond er in New York een bankoverval plaats, die geheel in de soep liep. De twee bankrovers waren broekies, zij hadden nog nooit zo'n karwei gedaan. Tot overmaat van ramp raakten beiden in de knoei met de twaalf bankemployés die naar later bleek een psychologisch blok aan hun been vormden. En de reden van die overval? Inderdaad had een van de twee geld nodig om voor zijn vriend een transsexuele operatie te kunnen betalen. Die knul (Sonny alias Al Pacino in de film) leidde een dubbel leven: hij was getrouwd, had twee kinderen maar tegelijkertijd had hij een verhouding met een travestiet. Gek, maar waar gebeurd. Het verhaal is bizar grappig en bizar triest. En ik hoop dat deze film baanbrekend zal werken voor een bepaalde categorie in onze samenleving die nog steeds wordt ge- en misbruikt: die van de travestieten en transsexuelen. Als je „The boys in the band" hebt gezien, een film over homo's die net als wij proberen „normaal" te leven zie je mensen van een ander niveau — ze lazen serieuze boeken en luisterden naar klassieke en of goede pop-muziek — en dat is geen vergelijk

met dat jongetje in „Dog day afternoon". Hij is een veredeld soort schoffie zonder intellectuele pretenties. Hij leeft van de steun. En hij heeft een soort zelfvernietigingsdrang in zich, een kan-me-niet-schelen-houding die wel tot zijn ondergang móét leiden. Zijn partner is geen homo, maar wordt vanwege zijn vermeend bruut optreden wel gedood. En de man die het allemaal koud laat, wordt opgesloten voor 25 jaar. En deze verknoeide tijd is bizar grappig als je bedenkt hoe vreemd de gang van zaken was tijdens die overval, waarbij zulke krankzinnige dingen gebeurden. En dat ging veertien uur door en duizenden mensen waren er getuige van. . ." (Films and filming mei 1975).
En „Dog day afternoon" laat ons goed zien hoe knap Sidney Lumet de gebeurtenissen van die middag heeft weergegeven. De agressie van de „cops", de commercie die onmiddellijk ter plekke is als er wat verdiend wordt, de hulpeloosheid van mensen die tegen hun wil gebruikt worden als ruilmiddel (maar het zijn ook diezelfde mensen die zich afkeren van hun opponent als die in de boeien wordt geslagen). Niet alleen Al Pacino speelt een meesterlijke rol als Sonny, zijn partner Sal (John Cazale, eveneens in beide Godfathers) is sinister, dreigend, oerdom. De vrouwelijke bankbedienden gedragen zich soms zeer sexy, maar als er vieze woorden vallen, dan komt de calvinistische invloed om een hoekje kijken.
Allerlei absurditeiten in twee uur film. Sidney Lumet speelt het klaar om het iedereen te laten zien. Vakwerk dus.

PJM

Sonny toont een gegijzelde vrouw aan de politie

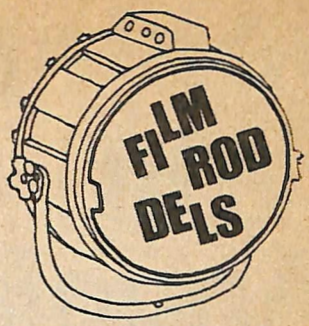

„IK HEB NIETS tegen het uitdrukkingsmiddel van de televisie, maar alleen tegen het gebruik dat ervan wordt gemaakt zowel door de makers als door de kijkers. Er zijn dertig miljoen tv.-kijkers in Frankrijk en twee miljoen bioscoopbezoekers. Volgens mij zijn dat niet dezelfde mensen, is 't onzin om te spreken van een conflictsituatie film-televisie." (Claude Chabrol, een feministisch, politiek en formeel filmer. Een interview met deze Franse regisseur stond in een van de januari-nrs van VN)

HARRY MULISCH' roman Twee vrouwen zal worden verfilmd. Regisseur Frans Weisz, die niet alleen furore maakte met z'n Drum-filmpjes, zal zelf het script schrijven. „De aardigste producent van Nederland Matthijs van Heijningen heeft op zich genomen het kostenpakket, dat zo'n 2 à 3 miljoen gulden bedraagt, te verdelen. Onderhandelingen over de drie hoofdrollen zijn geopend met Glenda Jackson, Sylvia Kristel en Gian-Maria Volonte.

STUART ROSENBERG is in Spanje opnamen begonnen voor „Voyage". Zijn arsenaal aan acteurs en actrices is aanzienlijk. Hier volgt de (voorlopige) lijst met namen: Faye Dunaway, Oskar Werner, Max von Sydow, Orson Welles, James Mason, Malcolm McDowelo, Luther Adler, Richard Attenborough, Ben Gazzara, Wendy Hiller, Julie Harris, Maria Schell, Janet Suzman, Georgina Hale en Donald Huston.

STANLEY KUBRICK bekende jaren geleden al eens aan Kirk Douglas, vlak voordat hij „Lolita" maakte, dat hij ervan droomde om de meest geweldige pornofilm aller tijden te maken. Kubrick zou de rolprent dan willen vertonen in één theater, wellicht in Zwitserland. Volgens hem zou zo'n film eeuwig kunnen blijven draaien. Tijdens opnamen van de monsterproduktie „Barry Lyndon" bracht Kubrick dit wilde plan weer ter tafel en wel toen hij zijn hoofdrolspeler Ryan O'Neall ontmoette. Hij suggereerde dat hij „Lolita" wel weer opnieuw zou willen opnemen, maar dan met de nu geldende, dus veel soepeler normen. De hoofdrol bood Kubrick hoffelijk aan de dochter van O'Neall, de talentvolle 12-jarige Tatum aan. Maar Ryan wilde er even over denken. . .

PJM

De strijd in Angola

In Angola, voorheen Portugees gebied in Afrika maar op 11 november 1975 onafhankelijk geworden, woedt een oorlog, die door buitenlandse machten is aangewakkerd. In zoverre zou men kunnen spreken van een situatie als in Vietnam. Dit Angola is strategisch van betekenis, als kustgebied van de zuidelijke Atlantische Oceaan, waarlangs dagelijks grote olietankers komen. Deze vervoeren olie uit de landen rond de Perzische Golf, via de Kaap (Zuid-Afrika) langs West-Afrika naar de Noord-Atlantische wereld. Een anti-westers Angola is (tenminste theoretisch) een gevaar voor die olie-route. En dus willen Amerikanen, Fransen en Britten de republiek Angola onder hun controle houden. Er komt echter nog iets bij: dit land is zeer rijk aan grondstoffen.
De olie in het noorden (langs de kust) wordt geëxporteerd door de Amerikaanse reuzen Gulf Oil en Texaco. In de koffie-plantages van het noord-oosten zit veel buitenlands geld. De diamantmijnen in de binnenlanden worden beheerd door een combinatie van kapitalisten uit Amerika, Engeland en Zuid-Afrika. En de ijzermijnen meer naar het zuiden o.a. door de Duitse firma Krupp. Elk van de ondernemers wil hier blijven exploiteren onder de gunstige voorwaarden van het vroegere Portugese koloniale bestuur.
Nu is de meest omvangrijke inheemse beweging die van de MPLA: Volksbeweging voor de bevrijding van Angola. Leider daarvan is Agostinho Neto, die een jaar geleden in ons land was op uitnodiging van de Partij van de Arbeid. Men noemt hem een „marxist", om te doen, alsof hij een soort communist zou zijn. Maar hij is even gematigd als de Partij van de Arbeid en wil allereerst een **verzorgingsstaat** opbouwen: werkgelegenheid voor iedereen, goede medische en sociale diensten, volksonderwijs, woningbouw enz. De basisondernemingen zouden staatsbezit moeten zijn, de middelen tot exploitatie van de bodemrijkdommen straks ook (in vele landen is dat zo) maar natuurlijk moeten die grondstoffen grotendeels uitgevoerd worden, zolang Angola geen eigen zware industrie heeft. Buitenlandse ondernemingen, die olie, diamant, ijzer enz. opkopen zouden echter — terwille van de bevolking — wel meer moeten betalen dan voorheen aan het fascistische Portugal. De MPLA had niettemin met „communisme" weinig te maken. Van 1961 af voerde ze de strijd om de nationale bevrijding, en de meeste hulp daarvoor kwam van andere Afrikaanse volken. Oost- en West-Europa zouden vooral kleren, dekens en medicijnen leveren. Veel wapens werden — zoals in elke guerrilla — veroverd op de Portugese vijand. In de dorpen en volkswijken der steden had de MPLA duizenden kernen, die zich bezig hielden met het vormen van coöperaties, sociale en medische hulp, onderwijs enz. In normale omstandigheden zou het hier zijn gegaan als in Mozambique, waar het Frelimo (Bevrijdingsfront) zonder veel moeilijkheden het bewind overnam van de Portugezen.

Binnenlandse vijanden

Maar Angola zou door een aantal plagen worden bezocht. Er woonden op ruim zes miljoen mensen een half miljoen blanken, die hun voorrechten niet wilden verliezen. Hoewel 300.000 van hen uitweken naar Portugal (om daar de reactie te versterken!) zochten anderen steun bij de blanke overheersers van Zuid-Afrika. Daarbij troffen ze als zwarte dienaar aan Savimbi, met zijn politieke federatie Unitá, die zijn stamgenoten vooral had in het zuiden. Dit grenst aan Zuid-West-Africa (Namibië) dat onafhankelijk had moeten worden, maar dat geannexeerd is door Zuid-Afrika. De blanken van Zuid-Afrika vrezen, dat een onafhankelijk „zwart" Angola de vrijheidsstrijd van de negers in Namibië zal steunen. Ze zouden dus graag zien dat Savimbi het zuidelijke deel van Angola zou afscheiden en zich zou onderschikken aan Zuid-Afrika. Een merkwaardige combinatie: de zwarte Savimbi (met een aantal stamgenoten) plus de blanke Portugezen en Zuidafrikanen. In november bezette deze coalitie — met een aantal blanke huurlingen — het zuiden van Angola, en dat was in januari nog steeds het geval.
In het noorden nu geschiedde iets soortgelijks, maar met minder succes. Daar is de stam gevestigd van de Neder-Kongo (Franse benaming: Bakongo) die ook verspreid is over het Westen van Zaïre, het vroegere Belgische Kongo. Eén van hun leiders is Roberto Holden. Hij is geboren in Angola, maar heeft het grootste deel van zijn leven in Zaïre gewoond. Hij was in dienst van de Belgische overheid tot 1960. Zijn vrouw was de zuster van de echtgenote van sergeant Moboetoe, ook al in Belgische dienst. Maar onmiddellijk na de afkondiging van de onafhankelijkheid in 1960 hebben ze zich in dienst gesteld van de Amerikanen, die zich zeer actief — ook via de Verenigde Naties — met ex-Belgisch Kongo bezighielden wegens de enorme rijkdom aan bodemschatten: ijzer, koper, diamant, uranium, mangaan enz. In 1961 was Moboetoe al bevelhebber van het legertje van Zaïre, in 1963 kreeg hij een onderscheiding en een brief van de Amerikaanse president Kennedy, wegens zijn trouw aan het Westen. In 1965 werd hij dictator. Roberto Holden trad in dienst van de Amerikaanse geheime dienst, de CIA, voor 10.000 dollar per jaar. En nu komt het belangrijkste: als Angola onafhankelijk zou worden, zou hij president van Angola worden. De Amerikanen steunden in Afrika de Portugese fascisten. Maar als die moesten vertrekken, hadden ze een ander ijzer in het vuur: dat was Roberto Holden, die kon rekenen op de steun van Moboetoe.
We moeten voorbij gaan aan de vele verklaringen van de zijde van de Amerikanen en Moboetoe, die deze stand van zaken bevestigen. De feiten spreken voor zichzelf: in het noorden van Angola probeerde Roberto het gebied van de Bakongo af te scheiden en bij Zaïre te voegen. De Amerikanen verschaften aan Roberto wapens en instructeurs via Zaïre, en tenslotte ook honderden blanke huurlingen. De rechtstreekse wapenzendingen van Washington aan Roberto begonnen in januari 1975. Maar toen daaraan 40 miljoen dollar was uitgegeven beval het Amerikaanse Congres (parlement) die inmenging te stoppen. Want in Afrika groeide het verzet tegen de Amerikanen zodanig, dat de helft van de 46 landen van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (en weldra 24 van de 46, dus de meerderheid) zich vóór de onafhankelijke MPLA van Agostinho Neto verklaarden en zijn regering erkenden. De vriend van

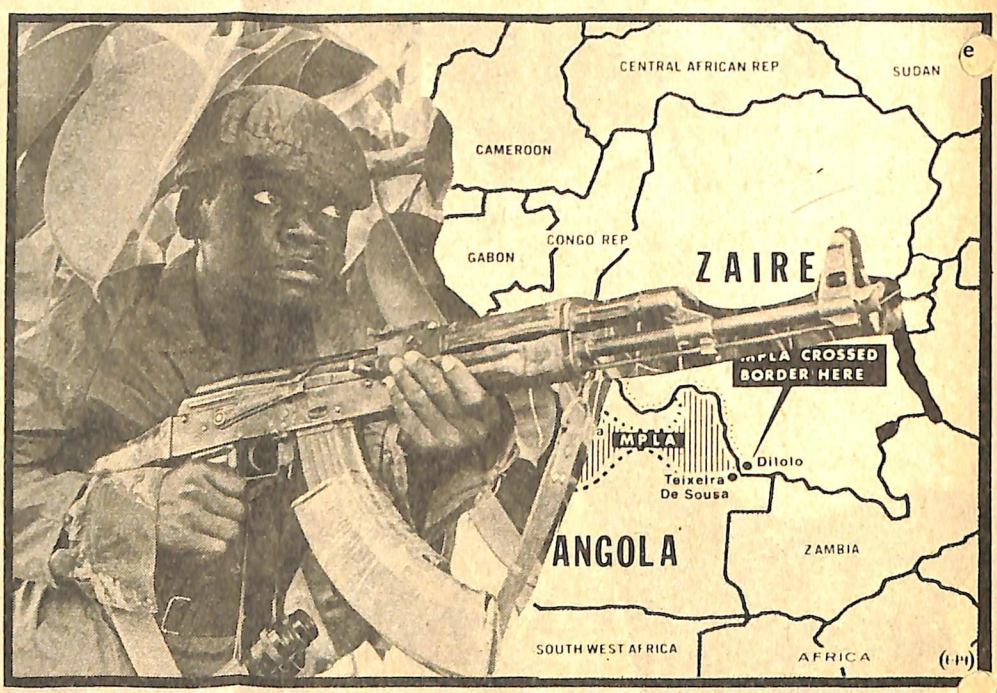

Moboetoe en de Amerikanen, Roberto Holden, werd zo geïsoleerd dat hij in februari vrijwel alle steunpunten in Noord-Angola had verloren. De MPLA werd toen voornamelijk nog bestreden door de blanke Zuidafrikanen in het zuiden, met hun dienaar Savimbi, die (als neger) overigens erg in de knel zat. Hij was afhankelijk van blanke troepen van Zuid-Afrika, gehaat in heel zwart Afrika. In februari handhaafde hij zich nog, maar dank zij de Zuidafrikanen. En hoe lang zouden die Zuid-Angola bezet houden?

Communistische hulp

Maar de Amerikaanse regering — Ford en Kissinger, weliswaar in strijd met het Congres — probeerde een nieuw argument te vinden voor bestrijding van de MPLA: deze zou zich hebben „uitgeleverd" aan de communisten. Nu staat het wel vast, dat de MPLA, die vrijwel geen steun kreeg van het Westen, blij was met elke hulp van Oost-Europa. Die kwam in de vorm van oorlogsmateriaal en een klein aantal instructeurs, voornamelijk uit de Sowjet-Unie. In Moskou gaf men daarvoor de volgende argumenten: 1. sympathie voor de vrijheidsstrijd van Afrikanen; 2. dienstverlening aan de Afrikaansee landen die de MPLA hadden erkend, zoals Nigeria en Tanzania, waarmee de Sowjet-Unie goede betrekkingen wilde onderhouden. 3. te verhinderen dat Angola een Amerikaanse militaire basis zou worden. 4. concurrentie met China (!) dat in Angola nota bene hulp verleende aan Roberto Holden, zoals foto's van Chinese adviseurs en van Chinese wapens in het kamp van Roberto duidelijk maakten. En men weet hoe gespannen de verhouding is tussen de twee grootste communistische mogendheden.
Veel doeltreffender echter was de hulp der Cubanen. Zij steunen al jaren allerlei bevrijdingsbewegingen in de wereld. Zé werken met Russische wapenen, maar met een eigen ideologie. Hun argumenten zijn: 1. tegen de Verenigde Staten, die van imperialisme worden beschuldigd, en die Cuba boycotten. 2. tegen de blanke Zuidafrikanen, want Cuba bestaat voor een vierde uit negers, die zich nauw verbonden voelen met Afrika. 3. vóór de Derde Wereld, waarvan de linkerzijde haar zetel heeft in Havana, de zogenaamde Tricontinentale federatie van Latijnsamerikanen, Afrikanen en Aziaten. De Cubanen nu — veel negers — hebben in Angola grote militaire successen geboekt, ten gunste van de MPLA. Hoe ze in het zuiden de blanke Zuidafrikanen konden helpen verdrijven was echter nog een probleem.
Zo was de situatie in het begin van februari. Het was duidelijk dat Angola géén vazal (afhankelijke dienaar) van Moskou zou worden: het had zelf rijkdommen genoeg. Het zou de Cubanen dankbaar blijven. Maar vriendschappelijke gevoelens jegens het Westen konden niet talrijk zijn: hoe had dit de bevrijding bemoeilijkt! Een tenslotte werkelijk onafhankelijk Angola zal tot de Derde Wereld behoren, de niet aan enig militair blok gebonden landen. En hopelijk kan het leven en welzijn van het beproefde volk spoedig verbeteren.

Dr. A. L. Constandse

BOEKEN & BROCHURES

ABORTUS

„Wij vrouwen eisen" (voor de legalisering van abortus) heeft een uitstekende brochure over de abortuskwestie in ons land uitgegeven. Met een overzicht van de politieke ontwikkelingen de laatste vijf jaar rond abortus, de drie wetsontwerpen (PvdA, KVP/AR en VVD), die in de Kamer behandeld worden, een toetsing van deze wetsontwerpen aan de drie eisen:
1. abortus uit het wetboek van strafrecht,
2. abortus in het ziekenfondspakket,
3. de vrouw beslist.

Met een toelichting van deze eisen van het comité en adressen van abortuscomités en -klinieken plus adviezen voor wat te doen bij ongewenste zwangerschap. „Legalisering van abortus" kost *f* 0,75 en is te bestellen bij „Wij vrouwen eisen", Nachtegaalstraat 6, Vries (Dr.), tel. 05921 - 16 22.

OPENBAAR KUNSTBEZIT

Het Openbaar Kunstbezit viert dit jaar feest. Twintig jaar lang heeft deze organisatie dan kultuur onder het volk verspreid en dat alles zonder overheidssubsidie.
Voor een prijs van *f* 24,— ontvangen de abonnees dit jaar in vier afleveringen tweehonderd bladzijden informatie over kunst plus een zeer groot aantal reprodukties (o.a. zal de geschiedenis van het affiche behandeld worden).
Inlichtingen zijn te verkrijgen bij Openbaar Kunstbezit, Herengracht 23 in Weesp, tel. 02940 - 1 62 66.

POËZIE TEGEN APARTHEID

De Zuidafrikaanse dichtersgroep Mayibuye heeft (o.a. op de vorig jaar in Amsterdam gehouden manifestatie voor de politieke gevangenen in Zuid-Afrika) dermate veel sukses met hun werk in ons land dat de Anti-Apartheids Beweging Nederland een bundel met een deel van hun werk (over het verzet tegen de onderdrukking in Zuid-Afrika) heeft uitgegeven. Prijs *f* 2,90.
Te bestellen bij AABN, Postbus 10500, Amsterdam, giro 580900.

TANZANIA

Nico Kussendrager verzorgde vorig jaar een aantal reportages uit Tanzania voor het dagblad Trouw. Deze verhalen zijn gebundeld door het Tanzania-comité. De bundel heeft een uitspraak van president Nyerere als titel gekregen: „Geen socialisme zonder eieren" (Julius Nyerere bedoelt ermee te zeggen dat socialisme voor Tanzania geen zin heeft als niet aan minimumlevensbehoeften wordt voldaan.)
Het is een zeer leesbaar en informatief boekje over dit aparte Afrikaanse land. Prijs *f* 4,—.
Te bestellen bij het Tanzania comité, Van Dijcklaan 5 te Bilthoven.

POLITIEKE FRAGMENTEN

Onder deze titel bundelde en herbewerkte Dr. Henk Waltmans (2e Kamerlid voor de PPR sinds 1972) een aantal van zijn bijdragen in de Kamer en een aantal beschouwingen die hij publiceerde in dag- en weekbladen.
Dr. Waltmans, die binnen PPR beschouwd wordt als de Europa-specialist, behandelt in dit boekje het Buitenlands beleid en de NAVO; de defensienota „om de veiligheid van het bestaan" en „De Europese gemeenschap", drie onderwerpen waarin zijn heldere, realistische en progressieve kijk op de dingen duidelijk naar voren komt.
Voor *f* 8,90 verkrijgbaar in iedere goede boekhandel.

IRAN, EEN NIEUWE WERELDMACHT?

door Frans M. Roschar van het NIVV.
Dit is het vierde nummer in de NIVV-reeks, waarin aktuele ontwikkelingen op het gebied van vrede en veiligheid worden belicht en geanalyseerd.
De schrijver belicht in dit deeltje de buitenlandse politiek van Iran.
De historie, de binnenlandse positie van de Sjah, de (on)afhankelijkheid van het Westen, zijn positie in het Perzische Golfgebied, zijn politiek m.b.t. de Sovjet Unie en India zijn enkele punten die aan de orde komen.
Prijs *f* 4,—. Verkrijgbaar in de boekhandel en te bestellen bij het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken, Alexanderstraat 7 te Den Haag.

HUMANITAIR OORLOGSRECHT

„Nederland en het humanitaire oorlogsrecht" is de titel van een rapport dat is uitgebracht op verzoek van de Generale Synode van de Ned. Hervormde Kerk door het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken en tot stand gekomen in samenspraak met enkele deskundigen o.a. mr. A. Bos, A. van Emden, dr. H. A. Geuns.
Te bestellen: NIVV, Alexanderstraat 7, Den Haag.

VERVREEMDING IN DE ARBEID

Vooral in de arbeidssituatie is vervreemding een bekend, en moeilijk te omschrijven, begrip. Enkele opstellen over vervreemding in de arbeid zijn nu gebundeld onder redaktie van de arbeidspsycholoog prof. Van Strien.
In de bundel wordt de weg van het vervreemdingsbegrip aangegeven vanaf Marx tot Heidegger, Fromm en Marcuse. Besproken worden ook wegen om de vervreemding op te heffen, terwijl duidelijke vormen van verzet van Nederlandse arbeiders (Werkspoor, Rotterdamse haven, Enka) eveneens hun plaats vinden.
Prijs *f* 13,90. Uitg. Boom, Meppel.

ARBEIDERSLITERATUUR

Onder de naam WAR (Werkgroep Arbeidersliteratuur Rotterdam) is het eerste nummer van een nieuw tijdschrift voor arbeidersliteratuur verschenen.
Het blad is ontstaan naar aanleiding van het VARA-programma „Van onderen" waarin arbeiders ook de gelegenheid hebben gekregen hun poëzie voor te dragen.
In dit eerste nummer o.a. bijzonder belangwekkende bijdragen van Wim de Vries en Pierre van Vollenhoven.
Het tijdschrift verschijnt 6 maal per jaar en gaat *f* 15,— per jaargang kosten.
Besteladres: Rotterdamse Kunststichting, Kruisplein 30, Rotterdam.

WERKLOOSHEID

De werkgroep voor een Maatschappij Kritische Vakbeweging heeft een ekstra werkloosheidsbulletin gemaakt met een analyse van de werkloosheid (oorzaken en aard), oplossingen van werkgevers- en werknemersorganisaties en de meningen van een aantal mensen over de werkloosheid. Het bulletin geeft veel informatie aan iedereen die met het probleem te maken heeft (krijgt).
Prijs *f* 1,50. Bestellen bij H. van Donge postbus 568, Voorburg.

MAROKKO

Het Nederlands Centrum Buitenlanders (NCB) en de NOVIB hebben samen een informatiemap over het gastarbeidersmoederland Marokko uitgegeven. In een aantal artikelen van o.a. Herre Halbertsma en Nellie Soetens wordt, in vogelvlucht, een indruk gegeven van Marokko en van de situatie van Marokkaanse werknemers in ons land.
Voor enkele guldens te bestellen bij de NOVIB, Van Blankenburgstraat 6 te Den Haag.

RUSSISCHE POLITIEKE GEVANGENEN

Geen vrolijke, maar wel een bijzonder belangwekkende grammofoonplaat bracht Amnesty International uit tijdens de kerstaktie voor politieke gevangenen in Rusland.
Een LP, getiteld „het is te vroeg om te sterven", met kampliederen, zoals die de laatste 30 jaar zijn geschreven en worden gezongen in de Russische gevangenissen en kampen. De tien liederen zijn verzameld door A. Vardy, die van 1950-1955 gevangen zat in Vorkuta. (een Nederlandse vertaling is bijgevoegd!)
De L.P. kost *f* 10,— en kan worden besteld op het sekretariaat van Amnesty International, Derde Hugo de Grootstraat 7, Amsterdam.

VOEDSEL VOOR ALLEN

In het Utrechtse Jaarbeursgebouw wordt woensdag 5 mei een symposium gehouden met als motto „Voedsel voor Allen".
Het symposium, waaraan onder meer Prof. Tinbergen zijn medewerking verleent, zal inleidingen bevatten over de onevenwichtige verdeling in de wereld, de verwachte ontwikkeling in produktie en consumptie, de landbouwpolitiek van de EEG, de relatie met handel, distributie en transport en de gevolgen voor de voedingsmiddelenindustrie.
Voor meer inlichtingen: Congresbureau Klvl, Prinsessegracht 23 in Den Haag, tel. 070 - 64 68 00.

Wim Hey

De vier jaren van Eric Dolphy

Twaalf jaar na zijn dood is de naam van Eric Dolphy, saxofonist, fluitist, basklarinettist en pionier van de nieuwe jazz, nauwelijks verbleekt. Zijn platen zijn grotendeels nog steeds verkrijgbaar, in Amerika denken de meeste jazz-musici met veel respect aan hem terug, en zelfs de Nederlandse jazz-avant-gardisten — die de laatste tijd opvallend zuinig zijn met lof voor grote Amerikaanse voorbeelden — raken over Dolphy's kwaliteiten niet uitgepraat. Tegen die achtergrond is het verrassend je te realiseren, dat Dolphy in de jazz-geschiedenis goed beschouwd niet meer is geweest dan een kortstondige komeet-achtige verschijning. Voorjaar 1960 manifesteerde hij zich plotseling in New York als een volwassen muzikant met een originele manier van spelen die een interessant alternatief bood voor de aanpak van de andere nieuwe alt-saxofonist uit die dagen, Ornette Coleman. (Eenvoudig geformuleerd kwam het verschil tussen Ornette en Dolphy erop neer, dat de eerste het akkoordenschema als basis voor improvisatie totaal overboord had gezet, terwijl de tweede zich toelegde op zeer vergaande variaties op soms zeer ingewikkelde schema's; voor de oppervlakkige luisteraar klonk het resultaat van beider activiteiten even bizar).

Nauwelijks meer dan vier jaar na zijn razendsnelle opkomst, 29 juni 1964, overleed Eric Dolphy in Berlijn. Hij was net 36 geworden.

Over de eerste 32 jaar van Dolphy's leven was tot dusverre weinig meer bekend dan dat hij in Los Angeles, Californië, opgroeide en dat hij vanaf 1958 (hij was toen dus al 30) een niet erg opvallende rol speelde in het kwintet van drummer Chico Hamilton (een groepje met cello en gitaar dat een inmiddels geheel vergeten genre tussen jazz en klassieke kamer-muziek beoefende).

In het boek **Eric Dolphy, A Musical Biography** (Smithsonian Press, Washington) hebben Vladimir Simosko en Barry Tepperman een hoop nieuwe informatie gepubliceerd. Zo blijkt nu dat Dolphy al 1948-'49, dus tien jaar voor hij bij Chico Hamilton begon, zijn eerste plaat-opnamen maakte. Dat was als lid van een bebop-big band onder leiding van drummer Roy Porter, waarin ook latere sterren als trompettist Art Farmer en trombonist Jimmy Knepper mee-speelden. Verder raakte Dolphy al in 1954 bevriend met de toen nog vrijwel onbekende John Coltrane en ontmoette hij in hetzelfde jaar de al even anonieme Ornette Coleman.

In hoeverre die contacten in het Los Angeles van halverwege de jaren vijftig de kiem hebben gelegd voor de opkomst van de avant-garde-jazz in het volgende decennium, valt aan de hand van dit boek niet volledig na te gaan. Misschien dat een volgende Dolphy-studie (of een boek over Ornette) hier nog eens helderheid in brengt.

Belangrijker blijven natuurlijk de vier grote jaren van Eric Dolphy en de platen die we daaraan danken. De opnamen die Dolphy als leider maakte, zijn grotendeels op het merk Prestige verschenen, en daarvan zijn momenteel drie dubbelalbums leverbaar.

„Eric Dolphy" (Prestige 24008) is waarschijnlijk het beste album om een Dolphy-collectie mee te beginnen. Het bevat de vroegere LP's „Outward Bound" en „Out There", waarvan de eerste hoogst energiek spel van Dolphy plus fenomenale prestaties van trompettist Freddie Hubbard en pianist Jaki Byard bevat, en de tweede minder geslaagd werk door een kwartet met naast Dolphy cellist Ron Carter.

Voor het dubbelalbum „Magic" (Prestige 24053) geldt iets dergelijks. De kanten één en twee bieden voortreffelijke muziek door een Dolphy-kwintet met trompettist Booker Little en wederom pianist Jaki Byard (dit is de vroegere LP „Far Cry"). Op kant drie en vier een matige session onder leiding van Ron Carter, waarbij Dolphy in twee van de zes stukken helemaal niet meedoet.

Het is jammer dat Prestige de jazz-kenners niet meer ter wille is geweest, door „Outward Bound" en „Far Cry" samen in één, dan volstrekt onmisbaar, Dolphy-dubbelalbum uit te brengen.

Wie niet voor Prestige's koppelverkoop-praktijken door de knieën wil, kan ook de losse LP „Far Cry" nog kopen (Prestige PR 5005).

Het derde dubbelalbum heet „Copenhagen Concert" (Prestige 24027), opnamen die Dolphy in september '61 met voornamelijk Deense musici maakte. Over de kwaliteiten van deze LP's lopen de meningen nogal uiteen; zelf ben ik er nooit zo van onder de indruk geweest.

Minder verschil van opvatting bestaat er over Dolphy's LP „Last Date" (Mercury 6433 550), met VARA-radio-opnamen die hij vier weken voor zijn dood maakte, begeleid door pianist Mischa Mengelberg, bassist Jacques Schols en drummer Han Bennink. Zelden heeft Dolphy zich op de plaat zo vrij durven uiten; iets waar ook zijn Nederlandse begeleiders trots op mogen zijn.

Bert Vuijsje

Vrijheid voor Ongaro. Straatbeeld in Buenos Aires, vorig jaar. (foto Peter Pennarts)

Wat is hier aan de hand

Wie? Die met dat leren jasje, scherpe blik, achterovergekamde kuif? Of daarnaast, iets gebruinder, markante trekken onder een baard van twee dagen; een mooie maar vermoeide revolutionair? Dat colbert kan geleend zijn, hoewel. Midden achter de tafel, achter de microfoons, dus zeker één van tweeën. In elk geval niet die wat slonzig uitgevallen vriendelijke jongen. Die is vast van de uitnodigende solidariteit.
Klopt. Hij neemt het woord, dus de persconferentie is begonnen. Dank voor komst en welkom. Speciaal voor Raimundo (weet nog niet wie van de twee) die ons vanmiddag over zijn ervaringen zal vertellen en daarna vragen zal beantwoorden. Zullen we zeggen tot vier uur? Zachte schrik. Moeten we hier twee uur praten over wat we in alle toonaarden al weten?
Het leren jasje komt tot leven (dus toch!). Na elke drie zinnen berustend wachtend op de vertaling van de markante trekken (dus toch!).
Het geoefende pathos van een massaspreker. Eerst allen gedenken die in de strijd gevallen zijn, dan allen die er desondanks mee doorgaan, dan de journalisten die erover schrijven, steeds maar weer, maar nog steeds te weinig. Heftiger armbeweging. Het relaas van de onderdrukking, het fascisme, de uitbuiting, de politieke gevangenen, de multinationals, de duizenden doden, de martelingen, de armoede van velen, de verrijking van weinigen, maar hoe!
Het vaste repertoire van de Groene en de Nieuwe Linie. Waar blijft het nieuws? Raimundo Ongaro praat over de strijd die Europa gestreden heeft en waarvan zij de altijd maar doorgaande achterhoede-gevechten moeten leveren.
Het Europa waarvan de Argentijnen zich als zonen beschouwen. Toen Hitler over ons heenwalste hebben ze schepen met graan en vlees gestuurd. Nu vraagt hij, in ruil, schepen vol informatie en solidariteit. Laten ze weten hoe de wereldopinie over hen denkt. Stuur een vloedgolf van telegrammen en brieven over de oceaan.
Laten ze het merken, de boeren en de arbeiders. Ze staan niet alleen. Er is een prachtig land en het is van hen. Met een minimum aan gerechtigheid zou Argentinië in staat zijn de nieuwe tijd in te stappen, rijk als het is aan delfstoffen en vruchtbare landbouwgrond.
Een man die praat of hij de wereld toespreekt vanaf een zeepkist, terwijl er hooguit twaalf man naar hem luistert, ieder keurig een kopje koffie voor zich. Met een koekje.
Wat is er nieuws? Ze hebben zijn zoon vermoord, de geheime AAA, een oogluikend toegestane ultra-rechtse knokploeg, schepping van de inmiddels afgedankte (officieel ja) minister van binnenlandse zaken. Op straat doodgeschoten. Op de begrafenis kon ie er niet eens bij zijn, want hij zat z'n tiende of elfde gevangenisstraf uit. Zonder proces; zonder officiële aanklacht zelfs.
Is dat nieuws? Het gebeurt in Argentinië elke dag en dan een keer of tien. Evenzovele van zulke vaders.
Wat moet je je erbij voorstellen? Hier zit er zo een. Ik heb zelf ook een zoontje die wel nooit doodgeschoten zal worden denk ik.
's Avonds komt hij tot leven, Raimundo's Alfredo, op de televisie.
Als hij in Kenmerk voor de zoveelste keer het verhaal van zijn zoon vertelt, zien we archiefbeelden van de begrafenis. Mensen, arbeiders, uitzinnig van verdriet en woede; wat kunnen ze ontredderd kijken. Wat is hier aan de hand, vraagt een journalist geknepen, temidden van een tumult als gold het een voetbalwedstrijd.
Vrouwen en mannen als bij mij in de straat, een jaar of vijftien geleden.
Ze hebben zijn zoon vermoord, omdat hij voor ons opkwam! Vuile, vuile schoften.
Golven bloemen op een zwarte auto die tegen de menigte beschermd moet worden, door arbeiders die huilend hun hersens bij elkaar proberen te houden.
Ze begraven de zoon van hun vakbondsleider die in de gevangenis zit omdat hij het voor ze opnam, tegen alle verbod in.

Als het kwart voor vier is staat Raimundo op; hij geeft ons allemaal een hand. Bedankt voor wat we doen.
Waar is het goed voor, denk ik nog. Een paar minuten hier en daar in de radio; een kwart kolommetje in de Volkskrant waar niemand wijzer van wordt, de volgende ochtend bij het ontbijt.
Maar als ik 's avonds toevallig de televisie zie denk ik, ik zal er in Ego iets over opschrijven, het zijn verdomme toch mensen die het lezen?

Casper Vogel

HARDOP DENKEN